

OPEREREN IN EEN DREIGINGSGEBIED

Inzet Zr.Ms. *Tromp* in
Operation Prosperity Guardian

Tot tien jaar geleden was het zeegebied in en rondom de Golf van Aden vooral het strijdtoneel van piraten, afkomstig uit Somalië. Hoewel piraterij nooit geheel is uitgebannen (en is uitgeweken naar de noordelijke Indische oceaan), wordt de scheepvaart in de zuidelijke Rode Zee en de Golf van Aden opnieuw bedreigd. Dit keer door een tegenstander van een ander kaliber: de Houthi's uit Jemen. Zr.Ms. *Tromp* is, als onderdeel van de wereldreis Pacific Archer 2024, een maand ingezet voor Operation Prosperity Guardian in de Rode Zee.

LEES VERDER →

Het hoofddoel van Pacific Archer 2024 is het bevorderen van de vrije doorvaart wereldwijd, met als focusgebied de Indo-Pacific regio. Tijdens het plannen van de reis werd de wereld echter opgeschrikt door de aanval van Hamas op Israël, 7 oktober 2023, en daaropvolgend een toename van aanvallen van Houthis-eenheden op de scheepvaart in de Rode Zee. Nederland besloot zich aan te sluiten bij de missie Operation Prosperity Guardian (OPG) ter verdediging van de scheepvaart in het Midden-Oosten. Zr.Ms. *Tromp* werd aangewezen om, onderweg naar de Indo-Pacific, enkele weken deel te nemen aan deze Amerikaans geleide missie om de scheepvaart te beschermen tegen luchtaanvallen. In dit artikel wordt beschreven wat OPG inhoudt, wat de taak van de *Tromp* inhield en welke uitdagingen dit gaf in de *command and control* structuur en de logistiek. De inzet geeft een beeld van de impact van moderne dreiging op veiligheidsoperaties. Wat zijn de ervaringen in een missie met een hoge dreiging? Is het een voorbeeld van een toekomstige crisis tussen statelijke actoren? Naast leermomenten bevat dit artikel eveneens een opening voor een discussie over wat een dergelijke inzet van de marine vraagt.

CMF, CTF 153 en Operation Prosperity Guardian

OPG is een missie van een van de taakgroepen van de Combined Maritime Forces (CMF). CMF is een multinationaal maritiem samenwerkingsverband bestaande uit meer dan 40 landen, dat onder leiding staat van een vice-admiraal van de US Navy. Hij leidt tevens US Navy Central Command (NAV-CENT) en US 5th Fleet. CMF is, naar eigen zeggen, de 'largest naval partnership in the world'. Het hoofdkwartier van CMF staat in Bahrein en de staf (met permanent een Nederlandse officier en onderofficier geplaatst) stuurt vijf taakgroepen aan. De Combined Task Forces (CTF) 150, 151, 152 zijn ingericht voor het uitoefenen van maritieme veiligheidsoperaties zoals anti-piraterij, anti-drugs en anti-mensensmokkeloperaties. Deze taakgroepen opereren in de Arabische Golf, Golf van Oman en Arabische Zee. CTF 154 is een taakgroep die training in de Midden-Oosten regio bevordert.

Focus van voorliggend schrijven is CTF 153, dat verantwoordelijk is voor het uitvoeren van maritieme veiligheidsoperaties in de Rode Zee, Bab al-Mandeb en westelijke Golf van Aden. Deze taakgroep werd op 17 april 2022 opgericht in reactie op de toenemende dreiging van aanvallen door Houthis-eenheden, die al voor de oorlog tussen Hamas en Israël actief waren met raketten en bemoste aanvalsbotten om hun machtspositie in Jemen te versterken. Vanuit het hoofdkwartier van de CMF in Bahrein, stond CTF 153 achtereenvolgens onder Amerikaanse, Egyptische en wederom Amerikaanse leiding. Gedurende de inzetperiode van de *Tromp* nam Italië het stokje over. OPG is een separate missie die wordt aangestuurd door CTF 153. De nieuwe verdedigingsmissie trapte af op 18 december 2023, kort nadat Houthis-raketaanvallen in de Rode Zee en de Golf van Aden schrikbarend toenamen. OPG biedt bescherming aan zeevarenden en streeft naar het herstellen van de vrije doorvaart ten behoeve van de internationale handel. De missie, die zich onderscheidt van andere taken van CTF 153, krijgt op dit moment de steun van veertien landen. Naast Nederland zijn Groot-Brittannië, Denemarken, Finland, Griekenland en Noorwegen de andere Europese deelnemers.

Zr.Ms. *Tromp* met op de achtergrond USS *Eisenhower*

Forse dreiging in een compact gebied

De Houthis-eenheden beschikken over een aanzienlijk arsenaal aan moderne wapens. Anders dan piraten, die zich wapenden met een AK-47, zijn de Houthis's een voorbeeld van de snelle proliferatie van nieuwe wapentechnologie zoals de ballistische raket. Ten tijde van de inzet van Zr.Ms. *Tromp* hadden zij reeds verschillende drones en anti-scheepsraketten afgevuurd op Israël, een schip gekaapt nabij Al Hudaydah, tientallen schepen aangevallen voor de Jemenitische kust en een enkele *unmanned surface vessels* (USV) ingezet. Hoewel de wapens richting Israël tijdig zijn onderschept, de USV vroegtijdig was ont-ploft en veel raketten hun doel misten, vormen met name de ballistische raketten en vliegende drones een grote

*‘Vlak voor en vlak na het
passeren van de zee-engte is de
reactietijd voor een mogelijke
ballistische raket zeer kort’*

bedreiging voor alle scheepvaart in de regio. Houthi's zijn in staat om met meer geavanceerde wapens een steeds groter gebied te bestrijken, al vinden de meeste (geslaagde) aanvallen plaats in de zuidelijk Rode Zee en westelijke Golf van Aden. Het *chokepoint* Bab al-Mandeb verbindt de twee gebieden. Omdat het veroverde grondgebied van de Houthi's niet tot de Bab al-Mandeb reikt, is het aantal aanvallen daar relatief laag. Desalniettemin is het passeren van het knooppunt een spannend moment voor elke zeevarende. Vlak voor en vlak na het passeren van de zee-engte is bovendien de reactietijd voor een mogelijke ballistische raket zeer kort. Binnen enkele minuten na lancering kan het wapen zich in een nietsvermoedend schip boren.

Wie heeft de leiding?

Zr.Ms. *Tromp* passeerde het Suezkanaal op 26 maart 2024. De scheepvaartdichtheid in deze waterweg, dat continu wordt uitgebreid om meer scheepvaart te kunnen verwerken in de toekomst, was ongekend laag. De Egyptische loods liet zich echter niet verleiden tot uitspraken over het teruglopen van de scheepvaart als gevolg van de Houthi-dreiging. Op zijn beurt deed de bemanning geen uitspraken over de deelname aan de Amerikaanse verdedigingsmissie in de Rode Zee. De verhoudingen in het Midden-Oosten liggen gevoelig.

Na het binnenvaren van de Rode Zee vervolgde het LCF haar koers naar het zuiden en meldde zij zich bij CTF 153.

Het fire support team oefent met het vertrouwde .50 kaliber Browning machinegeweer en de nieuwe M134D minigun

Omdat de taakgroep geen hoofdkwartier op zee heeft, vindt de aansturing als genoemd plaats vanuit Bahrein. In de praktijk komt dit neer op een meer zelfstandige rol voor de eenheid, die in het operatiegebied samenwerkt met diverse andere coalitiepartners en samenwerkingsverbanden. Hoofdpelers zijn de Amerikanen, die eind maart met het vliegkampschip USS *Eisenhower* aanzienlijke *sea en air power* ter plaatse hadden voor nationale en coalitie-operaties. De taakgroep van 'IKE' beschikte over diverse oppervlakte-eenheden en bevoorradingschepen. Zr.Ms. *Tromp* en de overige eenheden van OPG maakten gebruik van diverse communicatie- en netwerkfaciliteiten die vanuit het vliegdekschip werden gefaciliteerd. Vergelijkbaar met de NAVO-infrastructuur en werkwijze kon de *Tromp* op deze manier snel aanhaken bij de westerse partners en *situational awareness* opbouwen. Overige spelers waren de Franse eenheden, opererend vanuit Djibouti, en de European Naval Force Aspides. Zr.Ms. *Tromp* nam eveneens deel aan de Europese missie in een *associated support* rol.

In het compacte gebied van de zuidelijke Rode Zee waren continu meerdere oorlogsschepen, gevechtsvliegtuigen en drones van de coalitiepartners aanwezig. Het was voor de *Tromp* zaak om, door middel van gedegen beeldopbouw, *friend or foe* van elkaar te onderscheiden en steeds gereed te zijn voor de snel naderende dreiging van raketten en de moeilijk zichtbare vliegende drones. Moderne satelliet-communicatiemiddelen waren in dit proces een belangrijke factor, evenals de basisbeginselen van het beeldopbouwproces cf. NAVO-doctrines. Het feit dat meerdere aanwezige eenheden recent in NAVO-verband hadden gevaren, maakte de onderlinge samenwerking makkelijker en veiliger. Desondanks is het opereren van verschillende taakgroepen, met diverse missies, in een operatiegebied met een hoge dreiging, risicovol. Een foute inschatting vergroot de kans op *blue on blue*. Het Duitse fregat FGS *Hessen* ondervond dit tijdens het detecteren en hierna willen uitschakelen van een drone, die bij nader inzien een Amerikaanse MQ-9 Reaper bleek te zijn.²

Hoe opereer je in het dreigingsgebied?

In de weken dat het Nederlandse fregat in het zuidelijk deel van de Rode Zee opereerde, nam de dreiging aanzienlijk af. Mogelijk had dit te maken met de ramadan of de deelname van de Houthi's aan de aanval op Israël op 13 april³. Zr.Ms. *Tromp* was echter voorbereid op de frequentie van de eerdere aanvallen en nam geen risico's wat betreft de wapengereedheid. In het verticaal lanceersysteem waren de Standard Missile 2 en Evolved Sea Sparrow Missile beschikbaar en het Goalkeeper snelvuurkanon zorgde voor de benodigde gelaagdheid in defensie. Aan dek waren bovendien nieuwe M134D 'minigun' klein kaliber wapensystemen geplaatst die extra vuurkracht boden tegen oppervlakte- en onderwaterdrones. Het combineren van continue luchtverdediging en rondom *force protection* is niet gebruikelijk voor de personele organisatie van het LCF. Zr.Ms. *Tromp* had daarom een team van het Fleet Marine Squadron (FMS)⁴ geëmbarkeerd die, aanvullend op de bemanning, de posities aan dek bezette. Gedurende een aanvullend opwerktraject en route naar de Rode Zee waren alle teams aan boord van het schip goed getraind en ingewerkt. De rol van de commando centrale-officier was hierbij uitgebreid naar het aansturen van het *fire support team* om zodoende in de benodigde synchronisatie van wapeninzet voor lucht- en oppervlaktedreiging te voorzien.

Opereren in een dreigingsgebied betekent in de eerste plaats bekend zijn met de omgevingsfactoren om zodoende het schip te kunnen optimaliseren voor inzet. De officier belast met meteorologie en oceanografie bereidde de bemanning al in een vroeg stadium voor op de lokale weercondities. De zeewatertemperatuur en zand en stof waren bepalend voor de beschikbaarheid van de energie- en voortstuwingssystemen. De luchttemperatuur, het effect van de bergketen aan de westzijde van Jemen en de migratie van vogels door de Rode Zee waren onder andere van invloed op de prestatie van de radarsystemen. Het aanpassen aan de omgeving was geen nieuw element voor de technische en operationele teams aan boord, maar de combinatie van kalibratie, onderhoud en optimalisatie moesten gedurende de gehele inzet goed op elkaar worden afgestemd. Dit vergde een strakke planning van en focus op de opdracht.

Deze behelsde het beschermen van de scheepvaart tegen luchtaanvallen. Waar in het verleden commerciële schepen zelfredzaam werden in het verdedigen tegen piraterijaanvallen, zijn zij daarentegen niet in staat een raket of vliegende drone te detecteren en af te slaan. Het is niet

verwonderlijk dat de grote rederijen eind 2023 besloten hun schepen om te laten varen via Kaap de Goede Hoop. Dagelijks varen echter nog altijd tientallen koopvaardij-schepen door de Rode Zee richting het Suezkanaal en richting Azië. Te veel vaartuigen om een-op-een te kunnen begeleiden met een oorlogsschip. Aan OPG deelnemende marinevaartuigen kiezen daarom een strategische positie in het dreigingsgebied – de zuidelijke Rode Zee of westelijke Golf van Aden – om inkomende aanvallen te onderscheppen. Kort voordat de *Tromp* met haar missie aanving waren zowel het Deense fregat HDMS *Iver Huitfeldt* als het Franse fregat FS *Alsace* succesvol met deze aanpak. Zij schoten meerdere vliegende drones neer en onderschepten ballistische raketten. De *Tromp* positioneerde zich eveneens op deze locaties, in de nabijheid van de verkeersstroom. Terwijl de schepen gestaag hun koers vervolgden langs de krappe scheepvaartroute in de zuidelijke Rode Zee, speurde het LCF zowel het luchtruim als het zeeoppervlak af naar inkomende dreiging. Eenmaal schaalde het schip op naar gevechtswacht vanwege een afgevuurd raket vanuit Jemen. Wapeninzet was echter niet nodig en het schip vervolgde de patrouille in oorlogswacht. De bemanning vervolgde de patrouille dagen achtereen, afgewisseld door een kort intermezzo op grotere afstand van de dreiging. Deze pauzes waren noodzakelijk voor onderhoud aan wapen- en voortstuwingssystemen, bevoorrading van brandstof en, voor de tweede factor van belang: het scherp houden van de bemanning.

In de periode dat de *Tromp* in OPG opereerde, werden enkele aanvallen op koopvaardij-schepen succesvol afgeslagen door de coalitiepartners of misten zij hun doel. Ook na de ramadan en de aanvallen van de Houthi's op Israël bleef het relatief rustig in de vaarwateren rondom Jemen. Pas in juni laaiden de aanvallen weer in hevigheid op.

Wat zijn de uitwijkmogelijkheden?

Het voortzettingsvermogen van een fregat is afhankelijk van de logistiek op zee en de *host nation support* van nabijgelegen landen. In maritieme veiligheidsoperaties en operaties in het hogere geweldsspectrum zijn bevoorrading op zee en de medische afvoerketen belangrijke en bepalende facetten in het planningsproces. Gedurende het opereren in de Rode Zee ondervond Zr.Ms. *Tromp* dat het draagvlak voor OPG in het Midden-Oosten beperkt is als gevolg van de diplomatieke spagaat waarin veel landen zich bevinden. In landen zoals Egypte, Saudi-Arabië en Oman is de bevolking op de hand van de Palestijnen terwijl zij tevens belang hebben bij een vrije doorvaart. Daarnaast zijn enkele landen in de regio simpelweg onveilig voor het leveren van geschikte logistiek, zoals Sudan en Somalië. Kortom, het hebben van logistieke faciliteiten op zee bleek een noodzakelijkheid en werd in april primair geleverd door Amerikaanse eenheden. De *Tromp* voerde verschillende *replenishments at sea* (RAS) uit met Amerikaanse tankers, waarbij de RAS-positie zorgvuldig werd afgewogen tegen de mogelijke dreiging. Indien de *Tromp* enkele weken langer in het gebied was gebleven, dan had zij kunnen rekenen op de logistieke ondersteuning van Zr.Ms. *Karel Doorman*. Het Joint logistic Support Ship (JSS), met brandstof en een medisch team aan boord, arriveerde begin mei in de Rode Zee als onderdeel van *Aspides* en leverde een essentiële taak voor het voortzet-

'Het voortzettingsvermogen van een fregat is afhankelijk van de logistiek op zee en de host nation support van nabijgelegen landen'

tingsvermogen van fregatten van meerdere missies in het operatiegebied.

Conclusie

Zr.Ms. *Tromp* werd enkele weken ingezet in Operation Prosperity Guardian om de scheepvaart te beschermen tegen luchtaanvallen van Houthis-eenheden. Onder leiding van CTF 153 positioneerde het LCF zich in het compacte dreigingsgebied van de zuidelijke Rode Zee en de westelijke Golf van Aden. Vliegende drones en ballistische raketten vormen de grootste dreiging voor alle scheepvaart in het gebied waarbij de reactietijden kort zijn. De missie leverde diverse ervaringen op voor de Koninklijke Marine.

Vanwege de aanwezigheid van verschillende coalitiepartners en samenwerkingsverbanden in het gebied, is goede *situational awareness* van groot belang om een foutieve inschatting – en actie – te voorkomen. In de praktijk kon de *Tromp* terugvallen op de ervaringen van het varen in NAVO-verband. Ten tweede was het schip grondig voorbereid op de taak en de bemanning nam de omgevings-

condities goed in ogenschouw. Een goede afstemming van kalibratie, onderhoud en optimalisatie van sensoren en wapensystemen is noodzakelijk om het schip te kunnen inzetten. Daarnaast werd het operationele ritme afgewisseld om brandstof te kunnen laden en de bemanning een korte rustpauze te geven. Dit alles bevordert het voortzettingsvermogen van een oorlogsschip. Tot slot is in het Midden-Oosten het draagvlak voor OPG en de beschikbaarheid van veilige *host nation support* beperkt. De beschikbaarheid van logistieke faciliteiten op zee zijn daarom des te belangrijker.

‘Een goede afstemming van kalibratie, onderhoud en optimalisatie van sensoren en wapensystemen is noodzakelijk om het schip te kunnen inzetten’

Discussie

Enkele maanden na het afronden van de missie is de oorlog tussen Hamas en Israël nog steeds gaande en blijven Houthis-eenheden onverminderd de scheepvaart bestoken. Ondanks politieke druk en rechtstreekse aanvallen door onder andere de VS zijn de Houthis' nog altijd in staat om doelen te detecteren en aan te vallen. Het laat zien dat zij een sterke tegenstander vormen met een wapenarsenaal dat zij niet efficiënt (veel raketten missen hun doel), maar wel effectief inzetten. De vrije doorvaart wordt ernstig beperkt en betrokken landen voelen zich gedwongen om militaire capaciteit in te zetten. De vraag is echter, of die militaire capaciteit zich snel en voldoende kan aanpassen aan de dreiging. De dreiging door de Houthis' is bovendien geen incident. Ook elders in de wereld zijn non-statelijke en statelijke actoren in staat om regionale crises te laten escaleren. Het is aannemelijk dat de Koninklijke Marine wordt ingezet ter verdediging van de Nederlandse belangen wereldwijd. Wat vraagt dit van de marine? Wat kunnen we leren van de huidige samenwerking met militaire partners in de Midden-Oosten regio? En hoe bouwen we voort aan een betrouwbare logistiek wereldwijd?

Het zijn vragen die relevant zijn om te stellen binnen de marine-gemeenschap zodat het leveren van veiligheid op zee continu met succes kan plaatsvinden.

KTZ Y.A. (Yvonne) van Beusekom was commandant van Zr.Ms. Tromp en is per oktober 2024 Hoofd Strategie & Advies CZSK bij de Directie Integrale Bedrijfsvoering & Bestuur.

Noten

- 1 www.combinedmaritimeforces.com – Combined Maritime Forces expands to 45 nations with addition of Sweden – 1 augustus 2024
- 2 www.marineschepen.nl – Voor het eerst: Duits fregat haalt drones neer – 28 februari 2024
- 3 Op 1 april 2024 werd de ambassade van Iran in Damascus doelwit van een Israëlisch bombardement. Op 13 april 2024 lanceerde Iran de tegenaanval op Israël in coördinatie met bondgenoten in Irak, Libanon en Jemen.
- 4 Het FMS levert teams voor Vessel Protection Detachments, Guardteams en Maritime Force Protection

CARTOON

